

AVP-Gebiedsprogramma De Utrechtse Waarden 2007-2013

Gebiedscommissie De Utrechtse Waarden

Vastgesteld door:

Gemeenteraad van IJsselstein op 28 juni 2007

Gemeenteraad van Lopik op 10 juli 2007

Gemeenteraad van Oudewater op 12 juli 2007

Gemeenteraad van Montfoort op 16 juli 2007

Provinciale Staten van de provincie Utrecht op 5 november 2007

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Op weg naar het gebiedsprogramma	1
1.1 Gebiedscommissie en gebiedsprogramma	1
1.2 Hoe is het begonnen	1
1.3 Kaderdocument AVP: kader voor het gebiedsprogramma	1
1.4 AVP-gebied Utrecht West	2
1.5 Doelen, kader en kwaliteitseisen gebiedsprogramma's	2
Hoofdstuk 2 Visie en ambities	3
2.1 Achtergrond	3
2.2 Visie en ambities	3
Hoofdstuk 3 Doelen en prestaties per AVP-thema	7
3.1 Algemeen	7
3.2 Natuur	7
3.2.1 Natuur	7
3.2.2 Natuur/milieukwaliteit	11
3.2.3 Water	12
3.3 Landschap en cultuurhistorie	13
3.4 Sociaal economische vitalisering	15
3.4.1 Landbouw	15
3.4.2 Sociaal economische vitalisering	16
3.4.3 Recreatie	18
3.5 Proces	20
Hoofdstuk 4 Organisatie bestuurlijk en ambtelijk	21
4.1 Bestuurlijke organisatie	21
4.2 Lopende programma's	21
4.3 AVP-platform West	22
4.4 Ambtelijke organisatie	22
Hoofdstuk 5 Voortgang en actualisering	23
5.1 Monitoren van de voortgang	23
5.2 Actualisering	23
Overzichtstabel	

Hoofdstuk 1 Op weg naar het gebiedsprogramma

1.1 Gebiedscommissie en gebiedsprogramma

In de Utrechtse Waarden (Montfoort, Oudewater, Lopik en een deel van IJsselstein) is door een aantal actieve en betrokken organisaties en groepen een gebiedscommissie opgericht. Het doel is het behouden en verbeteren van het waardevolle cultuurlandschap en het stimuleren van de plattelandontwikkeling in De Utrechtse Waarden. De gebiedscommissie geeft voor De Utrechtse Waarden invulling aan de uitvoering van de Agenda Vitaal Platteland van de provincie Utrecht.

De gebiedscommissie heeft samen met de provincie dit gebiedsprogramma 2007-2013 voorbereid. Ambtelijk heeft de ad hoc werkgroep Utrechtse Waarden van gemeenten, waterschap en provincie dit op zich genomen.

Het gebiedsprogramma wordt door de gebiedscommissie en de provincie gezamenlijk vastgesteld met een looptijd van 7 jaar. Het vormt de basis voor jaarlijkse uitvoeringsprogramma's, met projecten die dat jaar in uitvoering worden genomen. De gebiedscommissie De Utrechtse Waarden zet zich in om de doelen en prestaties in dit gebiedsprogramma te realiseren.

Een deel van de financiële afspraken in het gebiedsprogramma is nu bindend (met concreet beschikbaar geld), voor een ander deel gaan de gebiedscommissie en de provincie nu inspanningsverplichtingen aan om de benodigde financiën gedurende de looptijd beschikbaar te krijgen.

1.2 Hoe is het begonnen

De provincie heeft december 2006 met het rijk de bestuursovereenkomst Investeringsbudget Landelijke Gebied (ILG) 2007-2013 ondertekend. Daarmee is de overdracht van rijkstaken en financiering voor de uitvoering van projecten in het landelijk gebied naar de provincie een feit. De provincie Utrecht heeft op haar beurt er voor gekozen om meerjarige uitvoeringsafspraken met gebiedscommissies te maken, waarbij de inzet vanuit rijk, provincie en Europa gebundeld is. In een tweetal werkconferenties in 2006 over de Agenda Vitaal Platteland is hierover met de gebiedspartners overlegd.

1.3 Kaderdocument AVP: kader voor het gebiedsprogramma

Het kader vanuit de provincie is vastgelegd in het zogenoemde Kaderdocument Agenda Vitaal Platteland 2007-2013 (AVP). Provinciale Staten hebben dit december 2006 vastgesteld. De provincie is daarin onderverdeeld in vijf AVP-gebieden te weten: Eemland/Gelderse Vallei, Utrechtse Heuvelrug, Kromme Rijngebied, Utrecht Midden en Utrecht West.

In het Kaderdocument staat dat per AVP-gebied een gebiedsprogramma voor 7 jaar wordt opgesteld met doelen, prestaties en financiering (inclusief cofinanciering). Op basis daarvan dienen er jaarlijks uitvoeringsprogramma's opgesteld te worden met daarin projecten en financiering per jaar. De daadwerkelijke subsidiëring van projecten vindt plaats via het daarvoor ontwikkelde provinciale subsidiekader ILG. Projecten moeten passen binnen het Gebiedsprogramma en Uitvoeringsprogramma.

Het Kaderdocument geeft als prioritaire thema's in West sociaal economische vitaliteit en natuur. Daarbij is benoemd dat in De Utrechtse Waarden¹ landschap en cultuurhistorie het accent hebben.

Als specificatie in het AVP-gebied Utrecht West geldt voor dit gebiedsprogramma De Utrechtse Waarden prioriteit voor sociaal economische vitaliteit en landschap en cultuurhistorie.

Het Kaderdocument AVP geeft aan het gebiedsprogramma De Utrechtse Waarden in financiële termen de volgende kaders mee (in mln euro):

Ambitie De Utrechtse Waarden	19,3	mln
Beschikbaar:		
Module 1 gedekt geld	7,0	mln
Bestuursovereenkomst ILG	6,3	
Provinciaal gedekte middelen	0,7	
Module 2 intenties PS	6,0	mln
Aandeel uit intentie PS 150 mln	6,0	
Aanname cofinanciering gebied 25% 17 mln	4	mln
Aandeel provinciebrede middelen (o.a. Programma Beheer, Platteland In Ontwikkeling, Kleine Landschaps Elementen, LEADER)	n.t.b.	
TOTAAL	17,0	mln

1.4 AVP-gebied Utrecht West

In het AVP-gebied Utrecht West liggen de twee grotere gebiedseenheden De Venen en De Utrechtse Waarden. Beide gebieden hebben een eigen netwerk van samenwerkende gebiedspartners, zowel bestuurlijk als in andere opzichten. De provincie heeft aangegeven een voorkeur te hebben voor één gebiedsprogramma per AVP-gebied. Bestuurlijk hebben beide samenwerkingsverbanden (AB/DB De Venen en de Gebiedscommissie De Utrechtse Waarden i.o.) met de gedeputeerde afgesproken om als twee gebiedseenheden te blijven werken. In het AVP-gebied Utrecht West zijn er dus vlakdekkend twee gebiedsprogramma's en twee uitvoeringsprogramma's voor respectievelijk De Venen en De Utrechtse Waarden.

1.5 Doelen, kader en kwaliteitseisen gebiedsprogramma's

Het gebiedsprogramma voor De Utrechtse Waarden moet, net als alle andere gebiedsprogramma's in Utrecht, voldoen aan AVP-breed geldende doelen, kader en kwaliteitseisen, zoals aangegeven door de provincie. Deze zijn bij de voorbereiding van het gebiedsprogramma betrokken.

---

¹ Het gebied werd toen De Groene Driehoek genoemd, begin mei heeft de gebiedscommissie vanwege de toetreding van IJsselstein gekozen voor de naam De Utrechtse Waarden

Hoofdstuk 2 Visie en ambities

2.1 Achtergrond

Het gebied De Utrechtse Waarden wordt grofweg begrensd door de A12 in het noorden, de Blindeweg/Oude Wetering/Meerndijk/Hollandse IJssel in het oosten, de Lek in het zuiden en de provinciegrens in het westen. Het behoort tot het buitengebied van de gemeenten Montfoort, Oudewater, Lopik en voor een klein deel van de gemeente IJsselstein (het deel van IJsselstein ten noorden van de Hollandse IJssel behoort tot het AVP-gebied Utrecht Midden). Het betreft het beheersgebied van het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden (HDSR).

Het Montfoortse deel van de polder Reijerscop maakt ook onderdeel uit van het Raamplan(gebied) Utrecht-west. De projecten uit het Raamplan die hier plaats zullen vinden worden in dit gebiedsprogramma buiten beschouwing gelaten (deze worden geprogrammeerd in het AVP-gebied Utrecht Midden).

Het gebied bestaat voor een groot deel uit open (veen)weidegebieden, in agrarisch gebruik, met cultuurhistorisch waardevolle ontginningspatronen en besloten lintbebouwingen langs de weteringen en waterlopen. Het wordt doorsneden door de gekanaliseerde Hollandse IJssel met de daarbij behorende stroomruggen en dijken. In het zuiden ligt de rivier de Lek met bijbehorende stroomruggen, uiterwaarden, oeverwallen en dijken. Het gebied in zijn geheel is een belangrijk weidevogelgebied. Andere belangrijke natuurwaarden zijn vooral verbonden met het water van de rivieren en waterlopen. De Ecologische Hoofdstructuur en ecologische verbindingzones zijn hier grotendeels aan gekoppeld. Het gebied behoort tot het Nationaal Landschap Groene Hart en is een recreatief belangrijk uitloopgebied voor de Randstad.

Belangrijk voor de Lopikerwaard is de ruilverkaveling geweest, waarvan de inrichtingswerken vooral in de jaren '80 en '90 plaatsvonden (in 2008 wordt de ruilverkaveling officieel afgesloten). Het gebied is waterhuishoudkundig opnieuw ingericht, de landbouwstructuur en ontsluiting zijn verbeterd en er zijn enkele natuurgebieden en recreatieve voorzieningen gerealiseerd.

2.2 Visie en ambities

Het landelijk gebied is voortdurend onderhevig aan veranderingen die effect hebben op de kwaliteit van het gebied. De kwaliteit van De Utrechtse Waarden ligt vooral in de identiteit van het open en groene landschap, het contrast tussen de open weidegebieden, de besloten linten, de half open oeverwallen van de Hollandse IJssel en de Lek en het uitgestrekte stroomgebied van de Lek.

De veenweidegebieden staan momenteel onder druk: de huidige openheid, rust en het landelijk karakter worden hoog gewaardeerd, maar de identiteitverlenende melkveehouderij staat onder hoge fysieke en economische druk. Het is de kunst in de uitvoering de opgaven aan elkaar te verbinden, waardoor voor meerdere doelen in samenhang resultaten worden gehaald.

We kiezen voor sociaal economische vitaliteit als leidend thema voor dit gebied. Het gaat daarbij om het versterken en ontwikkelen van economische dragers voor het behoud van leefbaarheid en werkgelegenheid en de bijzondere kwaliteit van landschap en cultuurhistorie. De versterking van de recreatieve mogelijkheden en netwerken hoort daar onlosmakelijk bij.

Daarnaast is het onze ambitie om invulling te geven aan de Ecologische Hoofdstructuur, waarbij het in dit gebied vooral gaat om de uiterwaarden van de Hollandse IJssel en de Lek en ecologische verbindingzones, met name gekoppeld aan waterlopen.

De ambities voor het gebied De Utrechtse Waarden zijn afgeleid van enerzijds de verschillende beleidsnota's van de provincie en anderzijds de op uitvoering gerichte vastgestelde gebiedsgerichte plannen, waarin het landelijk, provinciaal en gemeentelijk beleid (gedeeltelijk) zijn vertaald. Een bijzondere rol speelt de ontwikkelingsvisie over de gekanaliseerde Hollandse IJssel, die door alle betrokken overheden samen is opgesteld (Integraal Ontwikkelingsperspectief Hollandse IJssel, meer dan water). Daarnaast zijn de plannen van het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden van belang (deze worden in het volgende hoofdstuk genoemd onder het AVP-thema Water) en zal bij de uitvoering van projecten naar afstemming hiermee worden gezocht.

Provinciaal beleid

Vanuit het provinciale beleid zijn de strategische beleidsplannen kaderstellend, dit zijn het streekplan, provinciaal waterhuishoudingsplan en het milieubeleidsplan. Daarnaast geeft een aantal sectorale plannen met name de grondslagen voor de uitvoering van beleid, dit zijn:

Natuurgebiedsplannen provincie Utrecht, specifiek 'Zuidwest Utrecht' en 'Uiterwaarden van Nederrijn en Lek';

Platteland in Ontwikkeling: Visie en activiteitenprogramma Plattelandsontwikkeling.

Bij de beschrijving van de doelen en prestaties per AVP-thema in hoofdstuk 3 zullen ook nog andere sectorale nota's worden genoemd, waarop de ambities zijn gebaseerd.

De belangrijkste opgaven uit de verschillende plannen voor het gebiedsprogramma De Utrechtse Waarden zijn:

Behoud en versterking van de kwaliteit en identiteit van het gebied in alle opzichten, namelijk voor de landschappelijke, de aardkundige, cultuurhistorische, landschappelijke en ecologische kwaliteit, gekoppeld aan ruimte voor de economische structuur;

Duurzaam waterbeheer;

Duurzame ontwikkeling van landbouw;

Ontwikkeling EHS: nieuwe natuurgebieden en ecologische verbindingzones;

Ontwikkeling kleinschalige dagrecreatie en recreatief medegebruik;

Sociaal economische vitalisering inclusief leefbaarheid en de verdere ontwikkeling van de actieve betrokkenheid van bewoners en gebruikers bij de uitvoering van projecten in het landelijk gebied.

In het navolgende wordt kort ingegaan op de belangrijkste gebiedsgerichte plannen voor dit gebied, te weten:

Landschapsontwikkelingsplan (LOP) Groene Driehoek en bijbehorend Uitvoeringsprogramma;

Marketingplan Lopikerwaard 2006-2013;

MAP-streekplanproject Linschoterwaard;

Integraal Ontwikkelingsperspectief Hollandse IJssel, meer dan water;

Uitvoeringsprogramma Groene Hart 2007-2013;

LEADER Ontwikkelingsprogramma Weidse Veenweiden, deelprogramma De Utrechtse Waarden.

Landschapsontwikkelingsplan (LOP) Groene Driehoek en bijbehorend Uitvoeringsprogramma

De gemeenten Montfoort, Oudewater en Lopik hebben in samenspraak met het hoogheemraadschap en maatschappelijke organisaties in 2005 het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) en bijbehorende Uitvoeringsprogramma Groene Driehoek voor de komende 10 jaar

vastgesteld. De provincie is ambtelijk betrokken geweest bij het LOP. Het LOP geeft een integrale visie op het gebied en bevat projecten gericht op recreatie, landschap/cultuurhistorie, natuur, water, en landbouw.

De visie van het Landschapsontwikkelingsplan Groene Driehoek gaat uit van een actieve landschapsontwikkeling, waarbij een belangrijke rol is toegekend aan de kernkwaliteiten van het landschap. Deze actieve benadering is nodig om te voorkomen dat de kernkwaliteiten van het landschap achteruitgaan en om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen.

Als uitgangspunt voor een ontwikkelingsgerichte visie is ervoor gekozen dat iedere activiteit een kwaliteitsimpuls in moet houden. Een goede planologische, financiële en bestuurlijke afstemming is hierbij nodig om tot duurzame ontwikkeling te komen.

Het LOP is als zodanig niet vastgesteld door PS of GS, dat is ook nu niet aan de orde. De uitgangspunten en het uitvoeringsprogramma van het LOP werken door in dit gebiedsprogramma. Het LOP past binnen de kaders van het strategisch provinciaal beleid, het is niet strijdig met het provinciaal beleid.

Marketingplan Lopikerwaard 2006-2013

Het Marketingplan Lopikerwaard is in opdracht van de gemeenten Lopik, Montfoort en Oudewater opgesteld om bestaande en nog te realiseren recreatief-toeristische bezienswaardigheden, attracties en accommodaties in de Lopikerwaard zo optimaal mogelijk te kunnen laten profiteren van een adequate vermarkting van het gebied. Daarnaast moet het leiden tot inzicht in de mogelijke en gewenste ontwikkelingen op recreatief en toeristisch gebied zodat nog te vernieuwen streek- en bestemmingsplannen hiermee rekening kunnen houden. De gemeente Lopik heeft hier al een voorschot op genomen met het vernieuwen van haar beleidsplan recreatie en toerisme. De uitgangspunten en het programma van het marketingplan werken door in dit gebiedsprogramma.

MAP-streekplanproject Linschoterwaard

Het MAP-streekplanproject Linschoterwaard is op initiatief van de provincie gestart als gebiedsgerichte project. In 2005 hebben de gemeenten Montfoort, Oudewater, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, de Stichting Landgoed Linschoten en de Provincie Utrecht een intentieverklaring voor de Linschoterwaard ondertekend.

Doel is het behoud en de versterking van de ruimtelijke kwaliteit te realiseren met uitvoeringsprojecten, door landbouwkundige, recreatieve, ecologische en landschappelijke structuren te versterken, de cultuurhistorische waarden van het gebied te behouden en waterknelpunten in de regio op te lossen. Hiervoor zijn concrete projecten voorbereid en uitgevoerd. Het project wordt volgens planning in 2010 afgesloten.

Integraal Ontwikkelingsperspectief Hollandse IJssel, meer dan water

In het Integraal Ontwikkelingsperspectief Hollandse IJssel, meer dan water zijn doelstellingen en projecten opgenomen gericht op: ruimtelijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden, versterking duurzame landbouw, benutten potenties rivier voor verbetering woon- en bedrijfsklimaat, duurzaam waterbeheer gekanaliseerde Hollandse IJssel, voorkomen wateroverlast en garanderen veiligheid, EHS, natuur buiten EHS en water- en natuurgebonden recreatieve mogelijkheden. Deelnemers zijn de gemeenten Montfoort, Oudewater, Vlist en IJsselstein, HDSR, de provincies Zuid-Holland en Utrecht en de Minister van V&W. De betrokkenheid is oktober 2005 in een convenant vastgelegd voor de periode 2005-2020. In dit convenant zijn ook afspraken vastgelegd over de uitvoering van 9 projecten in zowel stedelijk als landelijk gebied.

In dit gebiedsprogramma worden de projecten uit het Ontwikkelingsperspectief in het landelijk gebied van De Utrechtse Waarden meegenomen. Dit betreft: het functioneren van de Hollandse IJssel als ecologische verbindingszone met bijbehorende nieuwe natuur en natuurvriendelijke oevers, en het realiseren van het jaagpad als recreatieve verbinding. Het projecten-programma Hollandse IJssel, meer dan water blijft (vooralsnog) als apart programma bestaan. Over de afstemming tussen beide programma's zullen nadere afspraken gemaakt worden.

Uitvoeringsprogramma Groene Hart 2007-2013

Het gehele AVP-gebied Utrecht West en ook vrijwel het gehele AVP-gebied Utrecht Midden liggen in het Groene Hart. Het Uitvoeringsprogramma Groene Hart 2007-2013 is in december 2006 vastgesteld in de Provinciale Staten van de drie provincies en goedgekeurd door het Rijk. Uitvoeringsprojecten die bijdragen aan het Uitvoeringsprogramma Groene Hart komen in aanmerking voor Nationale Landschapsgelden.

De drie provincies maken over Groene Hart-brede zaken, zoals politieke agendering en communicatie, kwaliteitsatlas, “migratiesaldo 0” en Groene Hart-brede projecten afspraken in de Stuurgroep Groene Hart. Ambtelijk wordt dit voorbereid door het Programmabureau Groene Hart, waarin de drie provincies participeren. Voor de uitvoeringsafspraken in de gebieden heeft de Stuurgroep Groene Hart geen rol, dit vindt plaats in het kader van onder andere dit gebiedsprogramma.

LEADER Ontwikkelingsprogramma Weidse Veenweiden 2007-2013, deelprogramma De Utrechtse Waarden

Het LEADER-project Weidse Veenweiden krijgt voor het Utrechtse deel een vervolg in de periode 2007-2013. Het ontwikkelingsprogramma hiervoor richt zich op de verbetering van de stad-landrelatie: accenten hebben de economische impulsen voor het landschap, nieuwe kansen voor plattelandsondernemers in een peri-urbaan gebied en versterking van de “streekidentiteit”. Het Ontwikkelingsprogramma Weidse Veenweiden, deelprogramma De Utrechtse Waarden (vaststelling zomer 2007) zal voor de LEADER-projecten de basis vormen.

Na vaststelling van het Ontwikkelingsprogramma, deelprogramma De Utrechtse Waarden, zal deze aan het gebiedsprogramma worden toegevoegd. In het jaarlijkse uitvoeringsprogramma geeft de gebiedscommissie aan welk deel voor LEADER-projecten zal worden ingezet. De Plaatselijke Groep LEADER geeft een zwaarwegend advies aan de gebiedscommissie om een concrete projectenlijst als de beoogde LEADER projecten over te nemen.

Hoofdstuk 3 Doelen en prestaties per AVP-thema

3.1 Algemeen

Het hart van het gebiedsprogramma vormt de Overzichtstabel (deze is na hoofdstuk 5 opgenomen). Deze tabel is een samenvatting van de in dit hoofdstuk opgenomen beschrijving per thema van de visie en ambitie, de (operationele) doelen, de prestaties en financiën. De financiën zijn onderverdeeld in hard beschikbare financiën, waar met dit gebiedsprogramma concrete bestuurlijke afspraken over worden gemaakt (module 1) en nog niet beschikbare financiën, waar bestuurlijke inspanningsverplichtingen voor worden aangegaan (module 2). De harde middelen in module 1 zijn merendeels gekoppeld aan lopende (project)afspraken zoals voor het MAP-streekplanproject Linschoterwaard en afspraken in het kader van de bestuursovereenkomst ILG.

De Overzichtstabel vormt onderdeel van dit gebiedsprogramma en wordt als zodanig bestuurlijk vastgesteld.

N.B.

De gebiedscommissie heeft de intentie om 1,7 mln euro van de voor de provincie Utrecht beschikbare EU-gelden uit As 3 van het Plattelandsontwikkelingsprogramma in te zetten. Met dit bedrag is, anders dan met de LEADER-middelen (As 4 POP), in dit hoofdstuk en de tabel nog geen rekening gehouden.

3.2 Natuur

3.2.1 Natuur

Visie en ambitie natuur

De ambitie is om te komen tot een Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van bestaande natuur en nieuwe natuur. Het streven is om in 2018 de gehele EHS gerealiseerd te hebben (875 ha nieuwe natuur in dit gebied). In het gebied is nu circa 50% van de EHS met nieuwe natuur gerealiseerd. Uitgangspunt is dat we in de periode 2007-2013 nog een substantieel deel van de EHS realiseren, zoals die begrensd is in de natuurgebiedsplannen. Deze nieuwe natuur is, naast een aantal losse gebieden, voor het grootste deel gekoppeld aan natte ecologische structuren. Daarbij gaat het enerzijds om de rivieren de Lek en de Hollandse IJssel. Anderzijds gaat het om kleinere waterlopen, zoals de Benschoppermolenvliet. Langs deze gebieden zijn nieuwe natuurgebieden begrensd en zoekgebieden nieuwe natuur aangegeven om het functioneren als ecologische verbindingszone (EVZ) mogelijk te maken.

Voor de uiterwaarden langs de Nederrijn en Lek is verwerving en doorlevering van gronden aan Staatsbosbeheer (SBB) uitgangspunt. De overige hectares nieuwe natuur moeten in principe door middel van Particulier Beheer (op basis van het Programma Beheer) gerealiseerd worden. De programmering hiervan vindt provinciebreed plaats buiten dit gebiedsprogramma om. De provincie en de gebiedscommissie zullen gezamenlijk nog verder uitwerken hoe de verwerving en het particulier natuurbeheer in dit gebied gestimuleerd kunnen worden.

In het gebied van De Utrechtse Waarden ligt een deel van het aan te wijzen Natura-2000-gebied 'Uiterwaarden van de Lek'. Het gaat om een deel van de uiterwaard Willigen Langerak en het aardkundig monument de Bol. Het Natura-2000-gebied wordt aangewezen in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn op basis van het voorkomen van soorten en

habitattypen in dit gebied. Na aanwijzing wordt een beheersplan voor het gebied opgesteld. Provincie en gebiedscommissie zullen overleggen hoe dit mee te nemen in gebiedsprogramma en uitvoeringsprogramma.

Naast nieuwe natuur is onze ambitie om het agrarisch natuurbeheer in dit gebied voort te zetten en te intensiveren. Ook dit onderdeel van het Programma Beheer loopt buiten het gebiedsprogramma om en wordt provinciebreed geprogrammeerd. Hier geldt eveneens dat de gebiedscommissie en de provincie gezamenlijk nog verder zullen uitwerken hoe agrarisch natuurbeheer gestimuleerd kan worden.

Voor het goed functioneren van de ecologische verbindingzones is buiten de aangegeven EHS-nieuwe natuur ook voorzien in de aanleg van natuurvriendelijke oevers en de realisering van faunapassages. Tot slot is onze ambitie om ook op een aantal plekken buiten de EHS maatregelen te nemen die gericht zijn op verbetering van de biodiversiteit, waarbij gedacht wordt aan biotoopverbetering weidevogels, bloemrijke bermen, natte graslanden etc.

Ambities zijn gebaseerd op:

- Natuurgebiedsplan Zuidwest Utrecht;
- Natuurgebiedsplan uiterwaarden van Nederrijn en Lek;
- Beheersgebiedsplan provincie Utrecht;
- Programma ecologische verbindingzones;
- Werkdocument soortenbeleid (t/m 2007);
- Landschapontwikkelingsplan Groene Driehoek en bijbehorend Uitvoeringsprogramma;
- Integraal Ontwikkelingsperspectief Hollandse IJssel, meer dan water.

Operationele doelen natuur

Verwerven EHS

Inrichten EHS

InrichtingEVZ/faunapassages

We zetten in op de inrichting van met name natte ecologische verbindingzones, waar die niet gerealiseerd worden via hectares nieuwe natuur (denk vooral aan natuurvriendelijke oevers) en de realisatie van faunapassages waar de EVZ wegen kruist.

Beheer nieuwe en bestaande natuur (SN, SAN)

De programmering van Particulier Beheer (SN) vindt provinciebreed plaats. Daarnaast hebben we een fors programma voor agrarisch natuurbeheer voor De Utrechtse Waarden. De programmering van SAN vindt ook provinciebreed plaats.

Natuur buiten de EHS

We zetten in op verbetering biodiversiteit, waarbij gedacht wordt aan biotoopverbetering weidevogels, bloemrijke bermen, natte graslanden, natuurvriendelijke oevers buiten de EHS, andere maatregelen ter verbetering van de ecologische waterkwaliteit buiten de EHS etc.

Prestaties en financiën 2007-2013 per operationeel doel

Verwerven EHS

Ambitie: 5,6 mln (140 ha)

Realisatie: 3,9 mln

Prestatie: 97 ha

Kostenverdeling module 1:

Rijk: 3,9 mln

Kostenverdeling module 2:

n.v.t.

Toelichting:

Om in 2018 de gehele EHS gerealiseerd te hebben in dit gebied, zou er 440 ha beschikbaar moeten komen (verwerven en particulier beheer). Daarvan afgeleid zou er in de periode 2007-2013 342 ha beschikbaar moeten komen; indicatief wordt daarbij uitgegaan van: 140 ha verwerven en 202 ha via Particulier Beheer. Het rijk stelt echter in de Bestuursovereenkomst voor de hele provincie Utrecht veel minder geld beschikbaar dan nodig is voor de EHS. Dit geld is indicatief verdeeld over de verschillende gebieden en zo is 3,9 mln voor 97 ha verwerving toebedeeld aan De Utrechtse Waarden. Op dit moment is het onzeker of deze hectares al dan niet verworven (en vervolgens ingericht) kunnen worden. Dit hangt sterk af van voldoende grondmobiliteit en voldoende instrumenten. Hiervoor is het Aankoopstrategieplan van de provincie Utrecht van belang. Indien gedurende de looptijd blijkt dat de voortgang onvoldoende is, en geen mogelijkheden voorhanden zijn om hierin bij te sturen, dan zal het aantal hectares verwerving en inrichting voor de periode 2007-2013 naar beneden worden bijgesteld.

Inrichten EHS

Ambitie: 3,6 mln (340 ha)

Realisatie: 1,6 mln

Prestatie: 162 ha

Kostenverdeling module 1:

Rijk: 1,6 mln

Kostenverdeling module 2:

n.v.t.

Toelichting:

Om in 2018 de gehele EHS gerealiseerd te hebben in dit gebied, zou er in de periode 2007-2013 van de verworven ha's voor nieuwe natuur (dus particulier beheer niet meegerekend) 340 ha moeten worden ingericht. Het exacte aantal hectares wordt overigens nog nader bepaald. Het rijk stelt echter in de Bestuursovereenkomst voor de hele provincie Utrecht veel minder geld beschikbaar dan nodig is voor de EHS. Dit geld is indicatief verdeeld over de verschillende gebieden en zo is 1,6 mln voor de inrichting van 162 ha verworven nieuwe natuur toebedeeld aan De Utrechtse Waarden.

Daarbij is uitgegaan van het normbedrag van het rijk voor de inrichting van 9.600 per ha. In de praktijk blijkt dit bedrag gemiddeld niet genoeg te zijn om de nieuwe natuurgebieden EHS optimaal in te richten. Indicatief zou een extra bedrag van 0,7 mln nodig zijn om 162 ha optimaal in te richten. Hiervoor is op dit moment geen dekking. Gedurende de uitvoering van dit gebiedsprogramma zal bekeken worden op welke wijze dekking kan worden gevonden voor het resterende deel. Dit kan bijvoorbeeld door het zoeken naar combinaties van prestaties (EHS die samen gaat met bijvoorbeeld cultuurhistorie of recreatie), het verkrijgen van extra middelen van het rijk of provincie of het in overleg met het rijk in deze periode realiseren van minder EHS.

Inrichting EVZ/faunapassages

Ambitie: 6,4 mln

Realisatie: 4,0 mln

Prestatie: 22 km natuurvriendelijke oever en 12 faunapassages

Kostenverdeling module 1:

n.v.t.

Kostenverdeling module 2:

Rijk: 0,1 mln

Provincie: 1,8 mln

Gemeenten: 0,1 mln

HDSR: 2,0 mln

Toelichting:

Het gaat hier om kosten van inrichting van met name natte ecologische verbindingzones zoals natuurvriendelijke oevers (waar die niet gerealiseerd worden via ha's nieuwe natuur) en om het vermogensverlies van de grond.

Daarnaast gaat het om de realisatie van faunapassages waar de EVZ wegen kruist. Dit betreft onder andere een faunapassage onder de A12, waarvoor in dit gebiedsprogramma 0,1 mln rijksgeld geprogrammeerd is (schatting; te betalen door RWS) en enkele passages bij provinciale en gemeentelijke wegen.

Voor de realisatie van de natuurvriendelijke oevers van de Hollandse IJssel is een bedrag van 3,2 miljoen nodig. Er kan voor een bedrag van 2 mln gerealiseerd worden (9 km).

Voor de Hollandse IJssel is ervan uitgegaan dat de natuurvriendelijke oevers voor een aanzienlijk deel uit de overdrachtsgelden van HDSR gefinancierd zouden kunnen worden.

De onderverdeling van prestaties binnen dit operationele doel in km en faunapassages is indicatief met het oog op de benodigde flexibiliteit.

Beheer nieuwe en bestaande natuur (SN, SAN)

De programmering van de realisatie van nieuwe natuur via Particulier Beheer (SN, op basis van het Programma Beheer) vindt provinciebreed plaats buiten dit gebiedsprogramma om. Dit geldt eveneens voor de programmering van Agrarisch Natuurbeheer via de SAN. Hiervoor hebben we een forse ambitie van 6,6 mln. Gebiedscommissie en provincie werken gezamenlijk verder uit hoe deze ambities in De Utrechtse Waarden gerealiseerd kunnen worden.

Natuur buiten de EHS

Ambitie: 0,5 mln

Realisatie: 0,4 mln

Prestatie: 4 projecten

Kostenverdeling module 1:

n.v.t.

Kostenverdeling module 2:

Provincie: 0,2 mln

Gemeenten: 0,2 mln

Toelichting:

Bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma en de voorbereiding van specifieke projecten zal worden nagegaan of projecten in aanmerking komen voor het rijksgeld dat in de Bestuursovereenkomst vooralsnog voor de hele provincie beschikbaar is gesteld (0,69 mln) voor maatregelen die aantoonbaar bijdragen aan het duurzaam voortbestaan van bedreigde soorten (strengere criteria). Daar is hier nog geen rekening mee gehouden. Daarnaast zal nog nadere uitwerking plaatsvinden van projecten en financiering voor natuurvriendelijke oevers buiten de EHS en andere maatregelen voor ecologische waterkwaliteit. Hierbij speelt HDSR een belangrijke rol met een mogelijke financiële inzet van ruim 0,2 mln.

3.2.2 Natuur/milieukwaliteit

Visie en ambitie verbetering milieukwaliteit EHS

Onze ambitie is de verdroging en vermessing van de Ecologische Hoofdstructuur aan te pakken. Voor verdroging heeft de provincie een lijst met prioritaire gebieden opgesteld, waar financiering voor beschikbaar is. In De Utrechtse Waarden betreft dit de in het natuurgebiedsplan begrensde nieuwe natuurgebieden grenzend aan de Hollandse IJssel. Voor vermessing wordt ingezet op brongerichte vermessingsmaatregelen die de kwaliteit van een zo groot mogelijk deel van de Vogel- en Habitatrictlijn- en EHS-gebieden positief beïnvloedt. In De Utrechtse Waarden is hiervoor vooralsnog geen ambitie door HDSR aangegeven.

Ambities gebaseerd op:

- Natuurgebiedsplan Zuidwest Utrecht;
- Provinciale TOP-lijst verdrogingsgebieden;
- Inventarisatie brongerichte vermessingsmaatregelen provincie bij de waterschappen.

Operationele doelen verbetering milieukwaliteit EHS

Verdrogingsbestrijding

Het gaat hier om extra maatregelen t.b.v. met name schraallanden langs de Hollandse IJssel (die niet betaald kunnen worden uit het inrichtingsbudget voor de EHS, denk aan afplaggen, extra stuwtjes e.d.).

Brongerichte en effectgerichte vermessingsmaatregelen EHS

Het gaat hier om maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit in de EHS, zoals baggeren (voor waterkwaliteit), schoonwaterverbindingen, helofytenfilters en defosfateringsinstallaties voor de EHS.

Prestaties en financiën 2007-2013 per operationeel doel

Verdrogingsbestrijding

Ambitie: 0,98 mln
Realisatie: 0,98 mln
Prestatie: 100 ha.

Kostenverdeling module 1:

Rijk: 0,48 mln
Provincie: 0,25 mln
HDSR: 0,25 mln

Kostenverdeling module 2:

n.v.t.

Toelichting:

Vanuit de Bestuursovereenkomst ILG is voor verdrogingsbestrijding geld beschikbaar. Dit kan met de hoogste prioriteit in de provinciale TOP-gebieden worden ingezet (Natuurbeschermingswetgebieden en Natura-2000-gebieden) en met tweede prioriteit in de SUBTOP-gebieden die van regionaal belang zijn. De rijksbijdrage is maximaal 50%; het idee is dat de overige 50% gelijkelijk verdeeld wordt over provincie en HDSR. De in het natuurgebiedsplan begrensde nieuwe natuurgebieden grenzend aan de Hollandse IJssel behoren tot de SUBTOP-gebieden. Voor deze gebieden ligt het initiatief bij de gebiedscommissie en HDSR om de projecten vóór 2010 op te pakken, zodat de uitvoering in 2013 gereed is. Er is hieraan door de provincie vooralsnog toebedeeld: 0,98 mln totaal, te verdelen over de partijen zoals hierboven vermeld. Deze gelden kunnen alleen ingezet worden als de gronden voor nieuwe natuur ook daadwerkelijk beschikbaar komen. Bij de verdere uitwerking van het

gebiedsprogramma zullen over de inzet van deze gelden nadere afspraken gemaakt worden tussen provincie en HDSR, gekoppeld aan de afspraken over de herziening van het Plan van Aanpak verdrogingsbestrijding.

Brongerichte en effectgerichte vermessingsmaatregelen

Op dit moment kan HDSR nog niet aangeven hoe groot de behoefte is aan maatregelen ten behoeve van de waterkwaliteit (bron- en effectgerichte vermessingsmaatregelen voor EHS en Natura-2000-gebieden). Daarom is nu nog geen ambitie voorgesteld. In 2007 wordt door HDSR geïnventariseerd welke maatregelen noodzakelijk zijn en wat de investeringsbehoefte is. In 2008 worden deze bestuurlijk vastgesteld. Provincie en gebiedscommissie overleggen over eventuele ambities in de toekomst.

3.2.3 Water

Visie en ambitie water

De ambitie is: het op orde krijgen en houden van een duurzaam watersysteem tegen aanvaardbare maatschappelijke kosten en het instandhouden en versterken van gezonde en veerkrachtige regionale watersystemen, waarmee een duurzaam gebruik gegarandeerd is. Hiervoor zijn het instellen van het juiste waterpeil en het beperken van wateroverlast van belang. De verbetering van de waterkwaliteit in het gebied is met name voor de ecologische waarden van belang.

In het Watergebiedsplan Linschoterwaard, het Integraal Ontwikkelingsperspectief Hollandse IJssel, meer dan water en het Beheersplan van HDSR zijn de visie, ambitie en maatregelen uitgewerkt.

Op dit moment is de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) in volle gang. In 2007/2008 worden stroomgebiedsbeheersplannen opgesteld, waarin maatregelen worden benoemd om de waterkwaliteit op orde te krijgen; landelijk worden deze plannen eind 2009 vastgesteld. Op dit moment is nog niet definitief aan te geven welke maatregelen genomen gaan worden. Mogelijk komen er extra rijks gelden, die mogelijk via het ILG verdeeld gaan worden. De ILG-gelden voor brongerichte en effectgerichte maatregelen voor Natura-2000 en EHS (zie 3.2.2) kunnen worden beschouwd als een voorschot op de KRW.

Ambities gebaseerd op:

Watergebiedsplan Linschoterwaard;

Beheersplan HDSR;

Integraal Ontwikkelingsperspectief Hollandse IJssel, meer dan water.

Operationele doelen water

Verbetering waterkwantiteit en voorkomen wateroverlast

Verbetering waterkwaliteit

Prestaties en financiën 2007-2013

Verbetering aan- en afvoer door nieuw gemaal: 6 mln;

Realiseren extra waterberging en natuurvriendelijke oevers: 4 mln (particulieren, deels HDSR);

Overige maatregelen watersysteem: 1 mln;

Waar mogelijk gronden aankopen voor waterberging gekoppeld aan natuurvriendelijke inrichting.

Toelichting:

Het betreft hier reguliere taken van het waterschap, die niet vanuit de AVP gefinancierd worden. Aangezien de maatregelen van belang zijn voor meekoppeling aan andere thema's zijn deze hierbij wel aangegeven, maar niet in de Overzichtstabel opgenomen. In de uitvoering is

het van belang zoveel mogelijk samenhang te realiseren tussen deze en andere projecten en maatregelen. Voor natuurvriendelijke oevers hangt het samen met het realiseren van natuur/ecologische verbindingzones (zie 3.2.1).

3.3 Landschap en cultuurhistorie

Visie en ambitie landschap en cultuurhistorie

We zetten in op behoud en versterking van het landschap en de cultuurhistorische kwaliteit: identiteit, diversiteit en belevingswaarde, internationaal unieke en nationaal kenmerkende landschappen, versterking van de ruimtelijke kwaliteit van gebouwen, dorpen, steden en landschappen. Het gehele gebied maakt onderdeel uit van het Nationaal Landschap Groene Hart, en de Lopikerwaard is aangemerkt als Belvédèregebied vanwege de grote cultuurhistorische betekenis.

Het fraaie open landschap van het gebied De Utrechtse Waarden wordt vooral gevormd door de agrarische functie. De ambitie voor het landschap heeft een duidelijke relatie met de duurzame ontwikkeling van landbouw.

De grote gaafheid van de cultuurhistorische structuren en patronen in De Utrechtse Waarden is kwetsbaar voor versnippering en verrommeling, onder meer door de stedelijke druk uit de nabije omgeving. De opgave ligt hier in het actief behouden en ontwikkelen van cultuurhistorische elementen, waarbij gedacht kan worden aan historische waterbeheersingsprojecten (kades, sluizen, bruggen e.d.) en behoud/herstel van boerderijlinten. Ook de Oude Hollandse Waterlinie is in dit verband van belang, een deel hiervan ligt in De Utrechtse Waarden (het overige deel in De Venen).

De integrale aanpak van de Hollandse IJssel kan bijdragen aan het verbeteren van de ruimtelijke, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteit van het gebied.

Ambities gebaseerd op:

Landschapvisie;

Cultuurhistorische Hoofdstructuur;

Landschapsontwikkelingsplan Groene Driehoek en bijbehorend uitvoeringsprogramma;

Uitvoeringsprogramma Groene Hart 2007-2013;

Integraal Ontwikkelingsperspectief Hollandse IJssel, meer dan water;

Startdocument Project Linschoterwaard.

Operationele doelen landschap en cultuurhistorie

Nationaal Landschap Groene Hart

We willen doelen realiseren die bijdragen aan het Uitvoeringsprogramma Groene Hart 2007-2013. Deze doelen omvatten niet alleen landschap en cultuurhistorie, maar ook de andere operationele doelen in dit gebiedsprogramma: natuur, water, landbouw, recreatie en sociaal economische vitalisering. Onze ambitie is om de kwaliteit van het landschap te versterken door extra te investeren in de aanleg van (kleine) landschapselementen.

Ontwikkelen landschappelijke kwaliteit

We willen de landschappelijke kwaliteit bevorderen door de aanleg en ontwikkeling van groene bufferzones, gebiedseigen beeldbepalende elementen en groene bebouwingslinten; daarnaast willen we een aantal Tiendwegen herstellen.

Versterking cultuurhistorische waarden

We zetten in op versterking en restauratie van cultuurhistorische elementen die bijdragen aan het behoud en de gaafheid van structuren en patronen. Dit betreft met name de Oude Hollandse Waterlinie, historische waterbeheersingsprojecten (kades, sluizen, bruggen e.d.), boerderijlinten en waardevolle historische boerderij-ensembles en historische kernen.

Projecten hangen vaak samen met de leefbaarheid van kleine kernen.

Prestaties en financiën 2007-2013 per operationeel doel

Ontwikkelen landschappelijke kwaliteit / Nationaal Landschap

Ambitie: 2,9 mln

Realisatie: 2,6 mln

Prestatie: bijdrage Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap Groene Hart:

40 projecten (onder andere Groene Bebouwingslinten), 15 ha Groene Bufferzones,

50 stuks landschapselementen

Kostenverdeling module 1:

EU/LEADER: 0,2 mln

Rijk: 0,4 mln

Provincie: 0,4 mln

Kostenverdeling module 2:

Provincie: 0,6 mln

Gemeenten: 0,6 mln

Particulieren: 0,4 mln

Toelichting:

Door de gemeenten zijn projecten met een totaalbedrag van 0,5 mln voorgesteld, gericht op de kwaliteit van landschap door de ontwikkeling van (kleine) landschapselementen. Deze kunnen gezien deze investeringsbehoefte alleen al qua omvang niet uit de provinciebrede KLE-regeling worden gefinancierd. Deze gebiedsambitie wordt in dit gebiedsprogramma meegenomen en gefinancierd onder het thema Nationaal Landschap.

Onderdeel van de totale ambitie voor landschap betreft landschapsprojecten uit het MAP-streekplanproject Linschoterwaard, waarvan de kosten geschat worden op 0,9 mln. Dit is nog niet gedekt.

Van het EU/LEADER-geld van circa 1 mln is indicatief aan dit operationele doel toebedeeld: 0,2 mln (zie toelichting LEADER in 3.4.2.). Dit geld kan beschikbaar komen als cofinanciering is geregeld.

Van de Bestuursovereenkomst ILG is voor het Nationaal Landschap Groene Hart 0,8 mln indicatief toebedeeld aan De Utrechtse Waarden. Dit betreft 0,4 mln rijks geld en 0,4 mln provinciaal geld. Dit geld kan besteed worden aan projecten die bijdragen aan het Uitvoeringsprogramma Groene Hart 2007-2013. Dit geld is hier indicatief aan dit operationele doel toebedeeld (het kan ook aan andere operationele doelen onder het AVP-thema Sociaal economische vitalisering en aan versterking cultuurhistorische waarden besteed worden).

Versterking cultuurhistorische waarden

Ambitie: 0,7 mln

Realisatie: 0,6 mln

Prestatie: 8 projecten

Kostenverdeling module 1:

n.v.t.

Kostenverdeling module 2:

Provincie: 0,2 mln

Gemeenten: 0,2 mln

Particulieren: 0,2 mln

Toelichting:

-

3.4 Sociaal economische vitalisering

3.4.1 Landbouw

Visie en ambitie landbouw

We zetten ons in voor de ontwikkeling en versterking van duurzame landbouw, in samenhang met het karakteristieke landschap. Dit kan zowel gaan om landbouw als primaire productie als om verbreding van landbouw naar beheer van natuur en landschap, recreatie (agrotourisme, bed & breakfast, kamperen bij de boer, bezoek aan de boerderij, verkoop van producten, verhuur van kano's of fietsen, etc), streekelijke producten, of andere richtingen zoals de zorg. Overigens is verbreding van landbouw meegenomen bij Sociaal economische vitalisering in 3.4.2.

Ambities gebaseerd op:

Platteland in Ontwikkeling, Visie en activiteitenprogramma Plattelandsontwikkeling;
Landschapsontwikkelingsplan Groene Driehoek en bijbehorend Uitvoeringsprogramma;
Startdocument Project Linschoterwaard.

Operationele doelen landbouw

Verbeteren landbouwstructuur

We zetten met name in de Linschoterwaard in op kavelruil, boerderijverplaatsing en kavelpaden. Daarnaast willen we in de Lopikerwaard kavelverbeteringswerken mogelijk maken (zoals kavelpaden).

Duurzame landbouw

We willen milieuvriendelijke landbouw, biologische landbouw en alternatieve landbouwsystemen stimuleren om zo een duurzame landbouw te bewerkstelligen. De verbreding van landbouw naar zorg en recreatie is meegenomen bij sociaal economische vitalisering (zie 3.4.2 operationeel doel versterken bedrijvigheid).

Prestaties en financiën 2007-2013 per operationeel doel

Verbeteren landbouwstructuur

Ambitie: 1,7 mln

Realisatie: 1,5 mln

Prestatie: 200 ha structuurverbetering d.m.v. kavelruil, 125 ha kavelverbetering, 3 verplaatsingen en 5 km kavelpaden

Kostenverdeling module 1:

EU: 0,25 mln

Rijk: 0,125 mln

Provincie: 0,525 mln

Kostenverdeling module 2:

Provincie: 0,3 mln

Gemeenten: -

Particulieren: 0,3 mln

Toelichting:

Op basis van de Bestuursovereenkomst is geld beschikbaar voor landbouwstructuurversterking (gefinancierd door EU, rijk en provincie in de verhouding 50-25-25%). Hiervan wordt in De Utrechtse Waarden 0,5 mln gerealiseerd (EU 0,25 mln, rijk 0,125 mln, provincie 0,125 mln).

Onderdeel van de totale ambitie betreft ook het project kavelruil en boerderijverplaatsing uit het project Linschoterwaard, waarvan de kosten geschat worden op 1,5 mln (exclusief de

bijdragen van particulieren); hiervoor is uit het MAP-streekplan nog 0,4 mln aan provinciaal geld beschikbaar (module 1). De onderverdeling van prestaties binnen dit operationele doel in hectares structuurverbetering, kavolverbetering, verplaatsingen en km kavelpaden is indicatief met het oog op de benodigde flexibiliteit.

Duurzame landbouw

Ambitie: 1,7 mln
Realisatie: 1,5 mln
Prestatie: 15 projecten

Kostenverdeling module 1:

Rijk: 0,15 mln
Provincie: 0,15 mln
EU/LEADER: 0,2 mln

Kostenverdeling module 2:

Provincie: 0,5 mln
Gemeenten: -
Particulieren: 0,5 mln

Toelichting:

In de bestuursovereenkomst ILG is voorzien in pilots duurzame landbouw gericht op milieueffecten en vernieuwing met monitoring van de milieukwaliteit. Hiervoor kunnen 2 pilots in De Utrechtse Waarden worden uitgevoerd met ondersteuning van de Stichting LAMI.

Van het EU/LEADER-geld van circa 1 mln is indicatief aan dit operationele doel toebedeeld: 0,2 mln. Dit geld kan beschikbaar komen als cofinanciering is geregeld.

3.4.2 Sociaal economische vitalisering

Visie en ambitie sociaal economische vitalisering

We willen de economische en sociale potenties van het platteland benutten, ruimte voor ontwikkeling van nieuwe vormen van bedrijvigheid bieden, verbreding van landbouw en versterking van ondernemerschap, innovatie en werkgelegenheid stimuleren. Dit is cruciaal voor het behoud van de leefbaarheid en vitaliteit van De Utrechtse Waarden.

Ambities gebaseerd op:

Platteland in Ontwikkeling, Visie en activiteitenprogramma Plattelandsontwikkeling;
Uitvoeringsplan project Leefbaarheid Kleine Kernen;
Landschapsonwikkelingsplan Groene Driehoek en bijbehorend Uitvoeringsprogramma;
Startdocument Project Linschoterwaard;
Uitvoeringsprogramma Groene Hart 2007-2013.

Operationele doelen sociaal economische vitalisering

Versterken bedrijvigheid

We hebben de ambitie om verbreding, verdieping, innovatie en professionalisering van bedrijven te stimuleren, waarbij de verbreding met name van toepassing is op landbouwbedrijven.

Dorpsvernieuwing en -ontwikkeling

We zetten in op behoud en versterking van het voorzieningenniveau in de dorpen op basis van lokaal benoemde leefbaarheidsproblemen en aansluitend op lokaal gedragen oplossingsrichtingen.

Ontwikkelen LEADER-projecten

Onze ambitie is een grote multiplier met LEADER projecten te bereiken en bij te dragen aan de doelen van het Ontwikkelingsprogramma. Projecten richten zich op versterken stad-

landrelaties, economische impulsen voor landschap, nieuwe kansen voor plattelandsondernemers en versterken streekidentiteit.

Prestaties en financiën 2007-2013 per operationeel doel

Versterken bedrijvigheid

Ambitie: 1,1 mln
Realisatie: 1,0 mln
Prestatie: 15 projecten

Kostenverdeling module 1:
EU/LEADER: 0,2 mln

Kostenverdeling module 2:
Provincie: 0,4 mln
Gemeenten: -
Particulieren: 0,4 mln

Toelichting:

Er is sprake van een aantal lopende projecten (bijvoorbeeld 'Struinen en Vorsen Lopikerwaard'), en er worden nog nieuwe projecten ontwikkeld (kanoplan Stichting Vreeswijk, activiteiten 'Groene Hart Kloppend Hart') o.a. in het kader van LEADER. Onderdeel van deze prestatie betreft het project Stimuleren agrarisch ondernemerschap uit het project Linschoterwaard, waarvan de kosten geschat worden op 0,1 mln.

Van het EU/LEADER-geld van circa 1 mln is indicatief aan dit operationeel toebedeeld: 0,2 mln. Dit geld kan beschikbaar komen als cofinanciering is geregeld.

Additioneel (bovenop de 6 mln) is een provinciaal bedrag beschikbaar vanuit Platteland In Ontwikkeling van 0,1 mln.

Dorpsvernieuwing en -ontwikkeling

Ambitie: 1,8 mln
Realisatie: 1,4 mln
Prestatie: 15 projecten

Kostenverdeling module 1:
EU/LEADER: 0,3 mln

Kostenverdeling module 2:
Provincie: 0,5 mln
Gemeenten: 0,6 mln
Particulieren: -

Toelichting:

Van het EU/LEADER-geld van circa 1 mln is indicatief aan dit operationeel toebedeeld: 0,3 mln. Dit geld kan beschikbaar komen als cofinanciering is geregeld. Dit operationele doel heeft een relatie met leefbaarheid kleine kernen.

Ontwikkelen LEADER

Toelichting:

LEADER is aan de hand van de doelen in het Ontwikkelingsprogramma (in voorbereiding) indicatief verdeeld over een aantal operationele doelen, waarbij de mogelijke cofinanciering bij module 2 per operationeel doel is aangegeven. Het betreft hier een indicatieve richting, niet een door ons voorgeschreven verdeling voor de Plaatselijke Groep. Een geheel andere verdeling over de thema's kan ertoe leiden dat er verschuivingen in het investeringsniveau per thema plaatsvinden, die om actualisering van het gebiedsprogramma vragen.

De LEADER-gelden kunnen pas worden ingezet als de vereiste 50% cofinanciering door overheden daadwerkelijk beschikbaar komt. Dat betekent dat hiervoor module 2-gelden worden omgezet in module 1: concreet beschikbaar geld.

3.4.3 Recreatie

Visie en ambitie recreatie

Onze inzet is een recreatief aantrekkelijk gebied in samenhang met een gezond woon- en werkklimaat, opheffen tekorten dagrecreatie, toegankelijkheid groene ruimte, en ruimte voor recreatief ondernemerschap.

Er zijn landelijke en provinciale recreatieve routenetwerken die hieraan bijdragen. Het recreatief (mede)gebruik in De Utrechtse Waarden wordt bepaald door de kwaliteit van het landschap en het aanwezige recreatieve netwerk van paden en voorzieningen. Het padenstelsel is buiten de dijken beperkt, evenals het aantal recreatieve voorzieningen. Een verbetering en uitbreiding van dit recreatieve stelsel, gerelateerd aan de bestaande landschapsstructuur, vormt de recreatieve ambitie voor het gebied.

De ambitie voor marketing is gericht op groei van recreatie en toerisme in bezoekersaantallen en bestedingen vanuit een stevig en gevarieerd aanbod met sterke productcombinaties en verlevendiging van het imago van de streek. Er ligt een nauwe relatie met de VVV Groene Hart en Merk&Marketing van het Groene Hart.

Reconstructie, beheer en aanpak van knelpunten in Landelijke Routenetwerken (wandelen, fietsen en varen) in het gebied vindt plaats op voordracht van de landelijke routestichtingen (LAW, LF en SRN), op basis van de landelijke programmering 2007-2013 die is vastgesteld door de IPO adviescommissie landelijk gebied en economie. Deze programmering wordt in dit gebiedsprogramma niet zichtbaar gemaakt; financiering vindt buiten dit gebiedsprogramma om plaats.

Ambities gebaseerd op:

- Uit en thuis in Utrecht, actieplan recreatie en toerisme;
- N.B. Provinciaal beleidskader voor routenetwerken wordt momenteel ontwikkeld;
- Startdocument Project Linschoterwaard;
- Integraal Ontwikkelingsperspectief Hollandse IJssel, meer dan water;
- Landschapsontwikkelingsplan Groene Driehoek en bijbehorend Uitvoeringsprogramma;
- Marketingplan Lopikerwaard 2006-2010.

Operationele doelen recreatie

Versterking recreatieve mogelijkheden via landelijke routenetwerken

De geplande projecten in De Utrechtse Waarden zullen worden opgenomen in het uitvoeringsprogramma. De routestichtingen zijn hier zelf verantwoordelijk voor. De Hollandse IJssel maakt in dit verband onderdeel uit van het Landelijk Routenetwerk Varen. Voor wat betreft de Hollandse IJssel is er sprake van één knelpunt, te weten: brugbediening op afstand, vanuit de Beatrixsluis te Nieuwegein. Dit knelpunt is landelijk echter nog niet geprogrammeerd.

Dezelfde procedure geldt voor wandelen over boerenland dat wordt gefinancierd uit de landelijke regeling Boerenlandpaden. Rijk en provincie betalen samen deze regeling (50%-50%). Het gaat hier om een openstellingsvergoeding voor grondeigenaren. De uitvoering is in handen van de Stichting Wandelplatform. Ook hiervoor geldt dat deze via de Stichting in het uitvoeringsprogramma worden opgenomen.

Versterking recreatieve mogelijkheden via provinciale routenetwerken

We zetten met name in op de aanleg van een fietspad tussen de Blindeweg en de Montfoortse Vaart (project Linschoterwaard), ontwikkeling en herstel van het jaagpad langs de Hollandse IJssel (zodat dit recreatief kan worden gebruikt; project Hollandse IJssel, meer dan water), openstelling van Tiendwegen en het verbeteren van de recreatieve

functie van de Lekdijk. Waar mogelijk wordt gecombineerd met de fietsknooppunten die worden gerealiseerd.

Versterking toeristische ontwikkeling

We willen een stevig en gevarieerd toeristisch aanbod ontwikkelen en het imago van de streek verlevendigen, zodat recreatie en toerisme in dit gebied groeien. Het streven is bovenlokale projecten te ontwikkelen.

Prestaties en financiën 2007-2013 per operationeel doel

Versterking recreatieve mogelijkheden via landelijke routenetwerken

Programma wordt geleverd door landelijke stichtingen. Financiering vindt buiten dit gebiedsprogramma om plaats.

Versterking recreatieve mogelijkheden via provinciale routenetwerken

Ambitie: 2,5 mln

Realisatie: 2,3 mln

Prestatie: 45 km

Kostenverdeling module 1:

Provincie: 0,15 mln (MAP-streekplan)

Kostenverdeling module 2:

Provincie: 1 mln

Gemeenten: 1,15 mln

Toelichting:

Onderdeel van deze prestatie betreft het fietspad Blindeweg-Montfoortse Vaart uit het project Linschoterwaard, waarvan de kosten geschat worden op 0,6 mln. Hiervoor is uit het MAP-streekplan nog 0,15 mln beschikbaar. Een ander onderdeel betreft het jaagpad langs de Hollandse IJssel (18 km) uit het Integraal Ontwikkelingsperspectief Hollandse IJssel, meer dan water, waarvan de kosten geschat worden op 1,2 mln. Voor de realisering van fietsknooppunten zijn additioneel provinciale middelen beschikbaar.

Versterking toeristische ontwikkeling

Ambitie: 0,8 mln

Realisatie: 0,7 mln

Prestatie: 5 projecten

Kostenverdeling module 1:

EU/LEADER: 0,1 mln

Kostenverdeling module 2:

Provincie: 0,2 mln

Gemeenten: 0,3 mln

Particulieren: 0,1 mln

Toelichting:

Voor versterking toeristische ontwikkeling ligt er een relatie met UTR, terwijl met name met de VVV Groene Hart wordt samengewerkt. Hierover worden buiten het kader van het gebiedsprogramma afspraken gemaakt tussen provincie en gemeenten.

Van het EU/LEADER-geld van circa 1 mln is indicatief aan dit operationeel toebedeeld: 0,1 mln. Dit geld kan beschikbaar komen als cofinanciering is geregeld.

3.5 Proces

Visie en ambitie proces

De ambitie is een actieve, efficiënte en effectieve realisering van de uitvoering in De Utrechtse Waarden in overeenstemming met het gebiedsprogramma.

Operationele doelen proces

Programmering in gebiedsprogramma en uitvoeringsprogramma

Projecten initiëren, aanjagen, begeleiden en formele advisering voor het subsidiekader AVP

Monitoring en voortgang van de uitvoering

Prestaties en financiën 2007-2013

De voorbereiding, realisering, advisering, uitvoering en verantwoording van projecten van het gebiedsprogramma 2007-2013 en de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's vragen ambtelijke ondersteuning in de vorm van een programmabureau De Utrechtse Waarden. Voorgesteld wordt structureel capaciteit in te zetten voor een Hoofd programmabureau De Utrechtse Waarden. Naast capaciteit zullen ook proceskosten voor communicatie, voorbereidingskosten, vergaderkosten e.d. aan de orde zijn. Voor de organisatie wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

Ambitie: 1 mln

Realisatie: 0,8 mln

Kostenverdeling module 2:

Provincie: 0,4 mln

Gemeenten: 0,32 mln

HDSR: 0,08 mln

Toelichting:

Zie hoofdstuk 4.

Hoofdstuk 4 Organisatie bestuurlijk en ambtelijk

4.1 Bestuurlijke organisatie

Het bestuur van de gebiedscommissie De Utrechtse Waarden is de verantwoordelijke commissie voor de Agenda Vitaal Platteland, dat wil zeggen voor de uitvoering van projecten in het landelijk gebied in De Utrechtse Waarden. Hiertoe is de Stichting Gebiedscommissie De Utrechtse Waarden opgericht (oprichting is definitief september 2007). De gebiedscommissie bestaat uit de Stuurgroep met bestuurlijke vertegenwoordigers van de gemeenten Lopik, Oudewater, IJsselstein en Montfoort en het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) en de Projectgroep waarin naast de overheden een breed palet aan lokale maatschappelijke organisaties vanuit landbouw, natuur, landschap, recreatie en bedrijfsleven deelneemt. De provincie neemt ambtelijk als adviseur deel aan de gebiedscommissie. Het initiatief tot oprichting van de gebiedscommissie is in het gebied zelf ontstaan. Het draagvlak voor de commissie is dan ook groot.

De provincie Utrecht is bestuurlijk opdrachtgever en de Stuurgroep van de gebiedscommissie De Utrechtse Waarden bestuurlijk opdrachtnemer voor het gebiedsprogramma. De Stuurgroep is daarmee verantwoordelijk voor het realiseren van de afgesproken doelen en prestaties in het gebiedsprogramma. Hierover vindt enkele malen per jaar bestuurlijk overleg plaats tussen de verantwoordelijke gedeputeerde van de provincie en de voorzitter (of bestuurlijke delegatie van) de gebiedscommissie.

4.2 Lopende programma's

Er is een aantal lopende programma's in het gebied. Vanwege de efficiëntie wordt ernaar gestreefd programma's in het landelijk gebied gaandeweg zowel bestuurlijk als inhoudelijk (integraal) onderdeel te laten uitmaken van de gebiedscommissie. Dat is op dit moment nog niet geheel mogelijk. Voor nu wordt het volgende voorgesteld.

De Plaatselijke Groep LEADER blijft bestaan. Om de verbinding met de gebiedscommissie tot stand te brengen, zal de PG LEADER in de Gebiedscommissie worden vertegenwoordigd.

Voor het project Linschoterwaard functioneert nu een aparte Stuurgroep met de betrokken gebiedspartners en de provincie. In de nieuwe situatie wordt het project als deelprogramma in het gebiedsprogramma opgenomen. In overleg met de Stuurgroep Linschoterwaard wordt dit nader uitgewerkt. De gebiedscommissie zorgt voor een goede verbinding met het project Linschoterwaard.

Het convenant over het Integraal Ontwikkelingsperspectief Hollandse IJssel, meer dan water is gesloten tussen meerdere gebiedspartners, waaronder HDSR en de provincie. De provincie coördineert de uitvoering van verschillende projecten. De projecten die op het landelijk gebied in De Utrechtse Waarden betrekking hebben zijn als onderdeel van dit gebiedsprogramma opgenomen, namelijk het functioneren van de Hollandse IJssel als ecologische verbindingzone en het herstel van het jaagpad als recreatieve verbinding. Voor het totale ontwikkelingsperspectief blijft (vooralsnog) afzonderlijk ambtelijk en bestuurlijk overleg plaatsvinden. Het gaat hier namelijk ook om een project in het AVP-gebied Utrecht Midden, projecten in het stedelijk gebied en projecten in de provincie Zuid-Holland.

Het gebiedsprogramma wordt overeengekomen tussen de provinciaal bestuurder en de Stuurgroep Gebiedscommissie De Utrechtse Waarden en vastgesteld door Provinciale Staten en

de gemeenteraden van de gemeenten. De jaarlijkse uitvoeringsprogramma's van dit gebiedsprogramma worden vastgesteld door Gedeputeerde Staten.

4.3 AVP-platform West

Voor onderlinge bestuurlijke afstemming tussen De Venen en De Utrechtse Waarden is met de gedeputeerde afgesproken om een lichte vorm te kiezen. Dit houdt in dat circa 1 of 2 keer per jaar de voorzitters van beide gebiedscommissies met de gedeputeerde overleggen over eventuele knelpunten, geld dat blijft liggen en voortgang. In dit overleg worden afspraken gemaakt over eventuele overheveling van gelden tussen de gebieden, danwel naar andere AVP-gebieden, daar waar onderuitputting dreigt.

4.4 Ambtelijke organisatie

Tot de daadwerkelijke start van het programmabureau worden de taken waargenomen door de ad hoc werkgroep De Utrechtse Waarden van gemeenten, waterschap en provincie. Ambtelijk vormt nu de ad hoc werkgroep de basis voor de beoogde programma-organisatie voor het gebiedsprogramma. Deze werkgroep bereidt in deze fase het gebiedsprogramma en het uitvoeringsprogramma 2007-2008 voor.

De realisering van het gebiedsprogramma De Utrechtse Waarden wordt voorbereid door een ambtelijke organisatie, aangestuurd door een Hoofd programmabureau. Na 2 jaar zal deze wijze van werken worden geëvalueerd en indien nodig worden aangepast. Ook de samenwerking met het Programmeerteam voor De Venen zal bij die evaluatie worden betrokken.

Gezien de relatief beperkte omvang en het karakter van de gebiedsopgaven is deze beperkte organisatieomvang het meest slagvaardig voor het gebied en blijven ook de proceskosten beperkt.

Het Hoofd Programmabureau is verantwoording verschuldigd aan de Stuurgroep van de gebiedscommissie.

De taken van het programmabureau zijn:

- Programmering in gebiedsprogramma en jaarlijkse uitvoeringsprogramma's;
- Projecten initiëren, aanjagen, begeleiden en formele advisering voor aanvragen voor het provinciale subsidiekader ILG;
- Monitoring en voortgang van de uitvoering;
- Ambtelijke voorbereiding van de gebiedscommissie;
- Communicatie over het programma en projecten;
- Voorzitten van de projectgroep van de gebiedscommissie.

Op een aantal punten zijn nog nadere afspraken over de werkwijze en taakverdeling nodig. Dit geldt bijvoorbeeld voor natuur: verwerven en inrichten EHS, stimulering Programma Beheer, ecologische verbindingzones, bron- en effectgerichte vermessingsmaatregelen EHS en verdrogingsbestrijding.

Ook de afstemming met het Integraal Ontwikkelingsperspectief Hollandse IJssel, meer dan water moet nog worden afgesproken. Dit wordt voorbereid door het Hoofd programmabureau. Het programmabureau wordt gehuisvest op een locatie in het gebied, waardoor het Hoofd goed toegankelijk is en voeling met het gebied houdt.

Voor communicatie is een communicatieplan van belang, gericht op communicatie over het gehele gebiedsprogramma en concrete projecten die worden uitgevoerd. De uitwerking hiervan ligt bij het Hoofd programmabureau.

Hoofdstuk 5 Voortgang en actualisering

5.1 Monitoren van de voortgang

Het gebiedsprogramma De Utrechtse Waarden wordt vastgesteld voor een periode van zeven jaar. In deze periode worden de prestatie-afspraken gerealiseerd, de provincie spreekt daarvoor de Stuurgroep van de gebiedscommissie aan. De provincie wordt op haar beurt door het Rijk aangesproken op de prestatie-afspraken die in de bestuursovereenkomst ILG zijn gemaakt. Monitoren is daarmee voor ons allemaal van belang. Dit vindt plaats voor de ingezette en nog beschikbare middelen en de gerealiseerde en nog te behalen doelen. Om hier invulling aan te geven is bij de provincie Utrecht het programma PRISMA ontwikkeld. Dit programma is bedoeld om periodiek een overzicht te geven van de stand van zaken voor doelen, prestaties en financiën.

De monitoring vindt plaats aan de hand van de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's.

De voortgangsrapportages worden voorbereid door het Hoofd programmabureau en door de gebiedscommissie aan de provincie geleverd. Hiervoor is het Hoofd programmabureau gemachtigd gebruik te maken van het programma PRISMA.

Verantwoording over het uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks achteraf afgelegd.

5.2 Actualisering

In de periode van 7 jaar kunnen zich veel ontwikkelingen voordoen. Financieel kunnen veranderingen optreden in het beschikbaar komen van middelen, zoals de module 2-middelen waarvoor nu een inspanningsverplichting wordt afgesloten. Ook andere ontwikkelingen of nieuwe inzichten of kansen kunnen vragen om actualisering van het gebiedsprogramma. In de uitvoering kunnen bepaalde prestaties niet van de grond komen, waardoor middelen niet uitgeput dreigen te worden. Actualisering is van grote betekenis om ruimte voor nieuwe initiatieven te creëren.

De kaders vanuit de AVP bieden mogelijkheden om jaarlijks te schuiven met middelen in of tussen gebieden. Waar mogelijk wordt daarbij niet afgeweken van de gebiedsprogramma's, maar dit kan wel bij de daarop gebaseerde jaarlijkse uitvoeringsprogramma's. Afwijkingen van het gebiedsprogramma worden in het bestuurlijk overleg voorgelegd. De volgorde is daarbij dat eerst binnen het uitvoeringsprogramma met projecten wordt geschoven binnen (dat kan altijd) en tussen operationele doelen (dat komt aan de orde in het periodieke bestuurlijke overleg), dan binnen het AVP-gebied West en tenslotte tussen AVP-gebieden binnen de provincie (dat komt beide aan de orde in het periodieke overleg AVP-platform West).

Jaarlijks wordt bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma bezien of een actualisering van het gebiedsprogramma aan de orde is, en zo ja, dan wordt deze daar aan toegevoegd.

Indien ontwikkelingen leiden tot aanpassing van de afgesproken prestaties in het gebiedsprogramma vindt hierover bestuurlijk overleg plaats. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen als module 2-gelden niet beschikbaar komen, danwel extra gelden beschikbaar komen van provincie, gebiedscommissie of anderen (bijvoorbeeld rijks-geld). Bij een significante wijziging buiten de reikwijdte van het gebiedsprogramma zal een aangepast gebiedsprogramma door PS worden vastgesteld.

Binnen de reikwijdte van het gebiedsprogramma (bijvoorbeeld als module 2-gelden daadwerkelijk beschikbaar komen) vindt vaststelling van het jaarlijkse uitvoeringsprogramma door GS plaats.

De actualisering wordt in principe vastgelegd bij de vaststelling van het jaarlijkse uitvoeringsprogramma.

Overzichtstabel													
Thema/operationeel doel	Kosten (mln)		Prestatie		Gedekt				Intentieafspraken				
	Ambitie	Realisatie	Eenheid	Aantal	Rijk	Prov	HDSR	EU	Rijk	Prov	Gem	HDSR	Part
NATUUR													
Natuur													
Verwerven	5,6	3,9	ha	97	3,9								
Inrichten	3,6	1,6	ha	162	1,6								
Extra inr.kosten nieuwe natuur	0,7												
Inrichting evz/faunapassages	6,4	4,0	km/st	22/12					0,1	1,8	0,1	2,0	
Natuur buiten EHS	0,5	0,4	proj	4						0,2	0,2		
Natuur/Milieukwaliteit													
Verdrogingsbestrijding	0,98	0,98	ha	100	0,48	0,25	0,25						
Bestrijding vermessing EHS													
LANDSCHAP EN CULTUURHISTORIE													
Ontw. landschappelijke kwaliteit/Nationaal Landschap	2,9	2,6	proj/ha/st	40/15/ 50	0,4	0,4		0,2		0,6	0,6		0,4
Versterken cult. hist. kwaliteit	0,7	0,6	proj	8						0,2	0,2		0,2
SOCIAAL ECONOMISCHE VITALISERING													
Landbouw													
Verbeteren structuur	1,7	1,5	ha/ha/st/km	200/125/3/5	0,125	0,525		0,25		0,3			0,3
Duurzame landbouw	1,7	1,5	proj	15	0,15	0,15		0,2		0,5			0,5
Soc. economische vitalisering													
Versterken bedrijvigheid	1,1	1,0	proj	15				0,2		0,4			0,4
Dorpsvernieuwing/ontwikkeling	1,8	1,4	proj	15				0,3		0,5	0,6		
Recreatie													
Prov. routenetwerken	2,5	2,3	km	45		0,15				1,0	1,15		
Versterking toer. ontwikkeling	0,8	0,7	proj	5				0,1		0,2	0,3		0,1
PROCES	1,0	0,8								0,4	0,32	0,08	
TOTAAL	31,98	23,28			6,655	1,475	0,25	1,25	0,1	6,1	3,47	2,08	1,9